

**ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΤΗΣ ΕΕ & ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΓΙΑ ΤΗ
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ –
ΠΑΡΑΒΑΣΕΙΣ & ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΩΝ
ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ**

Εκπαιδευτικό σεμινάριο για δικαστές και εισαγγελείς
Θεσσαλονίκη, 14-16 Ιουνίου 2023

1

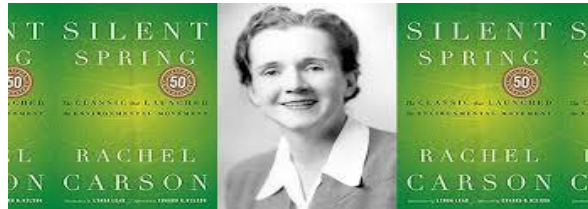
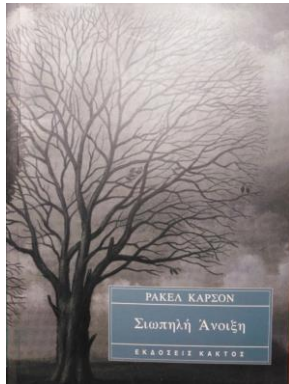
**Ποινικό δίκαιο
περιβαλλοντικής ρύπανσης**

Γιώργος Αλμπούρας
Δικαστής, Δρ Νομικής

2

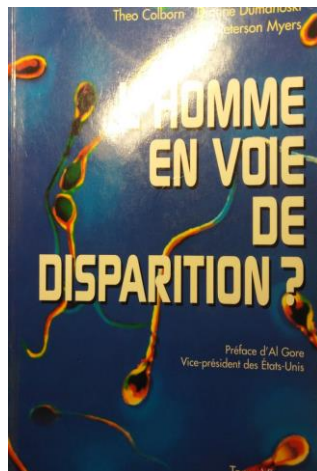
Σιωπηλή άνοιξη: Rachel Carson, 1963

- Μπορεί να πιστέψει κανείς ότι μπορούμε να σκορπίζουμε στη γη δηλητήρια, χωρίς να την κάνουμε ακατάλληλη για οποιαδήποτε μορφή ζωής; (Ραχήλ Κάρσον).

3

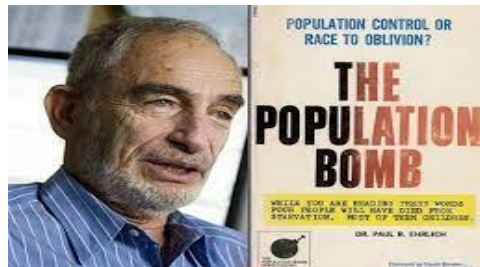
Ζούμε σε έναν περίπλοκο κόσμο, που απαιτεί πρωτοποριακές προσεγγίσεις για να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα που έθεσε η τεχνολογία (T. Colborn).

4

Η πληθυσμιακή βόμβα, Paul & Anne Ehrlich, 1968

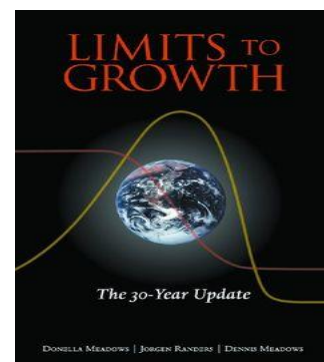
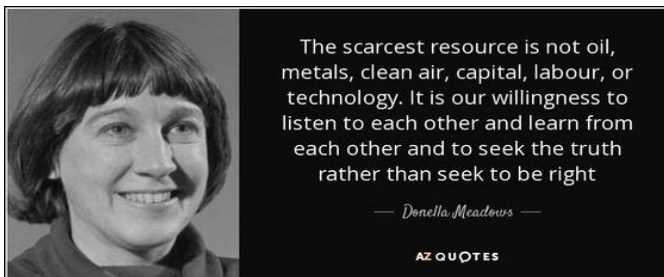
- Η αύξηση του ανθρώπινου πληθυσμού απειλεί τη βιωσιμότητα των πλανητικών συστημάτων υποστήριξης της ζωής.

5

Τα όρια της ανάπτυξης, Donella Meadows, MIT 1972

Πρέπει να θεμελιωθεί μια βασική αλλαγή αξιών και στόχων σε παγκόσμιο επίπεδο, για την επίτευξη διαρκούς ισορροπίας, βασισμένη σε προγραμματισμένα μέτρα, & να μην αφεθούμε στην τύχη ή την καταστροφή

6

Οικολογικό αποτύπωμα & φέρουσα ικανότητα, Καθηγητής κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης, William Rees, 1992

Απαιτείται βασική αλλαγή αξιών:
οι φυσικοί πόροι είναι περιορισμένοι

EPISODE 65

Earth Overshoot Day:
Overdrafting the
World's Ecosystems

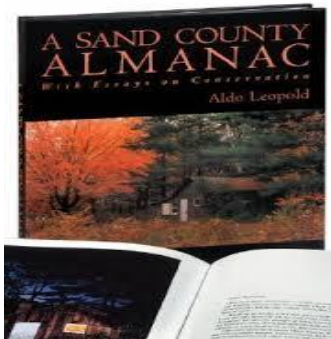
THE
OVERPOPULATION
PODCAST

7

Ηθική της γης, δασολόγος Aldo Leopold, 1949

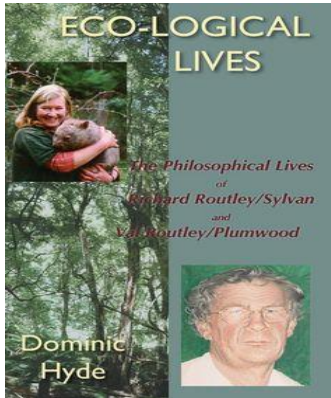
Τη γη πρέπει να την αγαπάμε και να τη σεβόμαστε,
αυτή είναι μια επέκταση της ηθικής.
Τα πράγματα πρέπει να διατηρηθούν φυσικά, άγρια και ελεύθερα.

8

Ο τελευταίος άνθρωπος, φιλόσοφος Richard Routley, 1980

Ο ανθρωποκεντρισμός που ενσωματώνεται στην «κυρίαρχη δυτική άποψη», είναι στην πραγματικότητα «ανθρώπινος σοβινισμός»

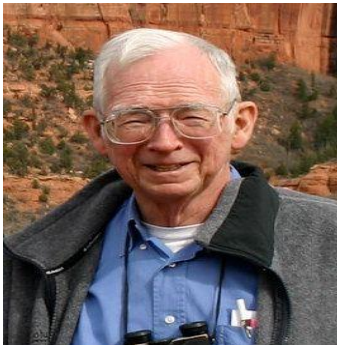
Τα μη ανθρώπινα αντικείμενα στο περιβάλλον, των οποίων την καταστροφή εξασφαλίζει το τελευταίο άτομο, έχουν εγγενή αξία, ανεξάρτητη από τη χρησιμότητά τους για τον άνθρωπο

9

Υπάρχει οικολογική ηθική; Θεολόγος & περιβαλλοντικός φιλόσοφος Holms Rolston 1975

Οι φυσικές διεργασίες αξίζουν σεβασμού, επειδή αποτελούν μια φύση (ή Θεό), που είναι η ίδια εγγενώς πολύτιμη (ή ιερή).

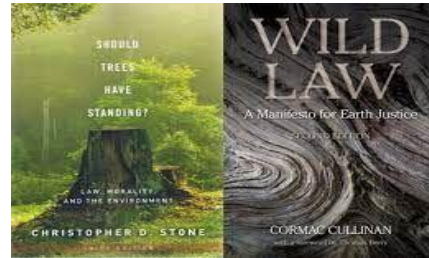

Η απώλεια ενός είδους είναι απώλεια γενετικών δυνατοτήτων και η σκόπιμη καταστροφή ενός είδους δείχνει έλλειψη σεβασμού για τις ίδιες τις βιολογικές διαδικασίες που καθιστούν δυνατή την ανάδυση ζωντανών πραγμάτων.

10

Πρέπει τα δένδρα να έχουν βήμα; Καθηγητής Νομικής, Christopher Stone, 1972

Τα δέντρα και άλλα φυσικά αντικείμενα πρέπει να έχουν τουλάχιστον την ίδια νομική υπόσταση με τις εταιρείες.

“Sierra Club vs Walt Disney Enterprises”

11

Όταν ένα ποτάμι γίνεται πρόσωπο, Matthias Cramm, 2020

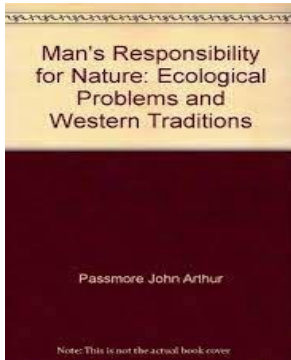

Τον Μάρτιο του 2017, το Whanganui River στην Αοτεαροα της Νέας Ζηλανδίας, ήταν το πρώτο ποτάμι που επίσημα απέκτησε την υπόσταση του νομικού προσώπου (όπως δίδαξε ο Christopher Stone).

Αυτή η νομική προσωπικότητα βασίζεται στην οντολογική αντίληψη του ποταμού ως ένα αδιαίρετο και ζωντανό όλον και ως ένας πνευματικός πρόγονος της φυλής Whanganui Iwi των Μαορί.

12

Η ευθύνη του ανθρώπου για τη φύση, φιλόσοφος John Passmore, 1974

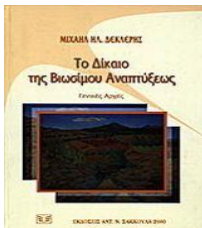

Η ιουδαιο-χριστιανική παράδοση για τη φύση, παρά το γεγονός ότι ήταν κατά κύριο λόγο «δεσποτική», περιείχε σκέψεις για να θεωρήσει τους ανθρώπους ως «διαχειριστές» ή «τελειωτές» της δημιουργίας του Θεού

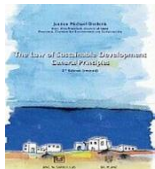
13

Βιώσιμη ανάπτυξη, Αντιπρόεδρος του ΣτΕ, Μιχαήλ Δεκλερής, 2000

Η Βιώσιμη Ανάπτυξη δεν θα γίνει μόνον μέσω του Κράτους και του Δικαίου. Εφ' όσον πρόκειται περί πολιτισμικής αλλαγής, θα απαιτήσει και την συνεργασία κοινωνίας και αγοράς. Αλλά ο ρόλος Κράτους-Δικαίου θα είναι ηγετικός. Αλλιώς, η Βιώσιμη Ανάπτυξη θα αποτύχει.

Κράτος και Δίκαιο δεν πρόκειται να παραιτηθούν της μακράιωνης αποστολής τους ως φυλάκων της κοινωνίας. Και η κοινωνία αυτή πρέπει να καταστεί βιώσιμη, αναθεωρώντας τις επισημαίες της βάσεις.

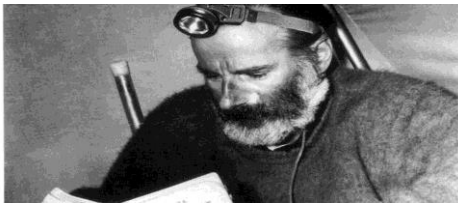

14

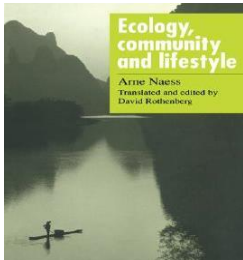
Περιβαλλοντική ηθική & πολιτική

15

Κίνημα της βαθιάς οικολογίας - Οικοσοφία, φιλόσοφος Arne Naess, 1972

Υποστηρίζει την «ισότητα στη βιόσφαιρα»:
όλα τα έμβια όντα έχουν αξία από μόνα τους, ανεξάρτητα από τη χρησιμότητά τους για τους άλλους

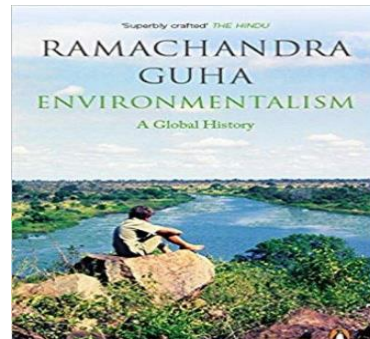

Οι οργανισμοί (ανθρώπινοι ή άλλοι) νοούνται καλύτερα ως «κόμποι» στο βιοσφαιρικό δίκτυο. Η ταυτότητα ενός ζωντανού πράγματος συναπαρτίζεται από τις σχέσεις του με άλλα πράγματα στον κόσμο, ιδιαίτερα από τις οικολογικές του σχέσεις με άλλα έμβια όντα.

16

Ιστορικός, περιβαλλοντολόγος, διανούμενος
Ramachandra Guha, 1999

- Οι «πράσινοι ιεραπόστολοι», αντιπροσωπεύουν ένα κίνημα που σκοπεύει στην περαιτέρω απέκδυση των φτωχών και αυτόχθονων πληθυσμών του κόσμου

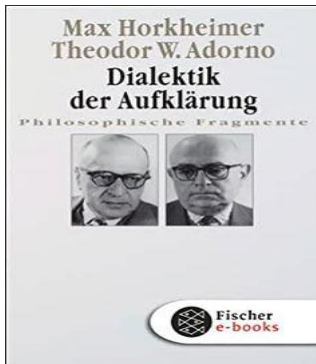
17

Γενικό σχέδιο αναβίωσης της μαγείας του κόσμου

Νεομαρξιστική Σχολή Κριτικής Θεωρίας της Φραγκφούρτης &
Νέοι Ανιμιστές

18

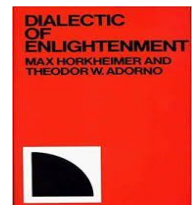
Διαλεκτική της διαφώτισης, φιλόσοφοι Max Horkheimer, Theodor Adorno, 1969

Υποσχόμενος απεριόριστη γνώση και δύναμη, ο θετικισμός της επιστήμης και της τεχνολογίας όχι μόνο αφαιρεί τον φόβο μας για τη φύση, αλλά καταστρέφει και την αίσθηση του δέους μας απέναντί της.

Ο θετικισμός «απομαγεύει» τη φύση, μαζί με όλα όσα μπορούν να μελετήσουν οι επιστήμες, είτε φυσικά είτε κοινωνικά είτε ανθρώπινα.

Η αναβίωση της μαγείας του κόσμου μέσω της αισθητικής εμπειρίας, είναι ταυτόχρονα και μια αναβίωση της μαγείας των ανθρώπινων ζώων και σκοπών.

19

Νέοι ανιμιστές, Καθηγήτρια περιβαλλοντικής βιολογίας, Robin Wall Kimmerer, 2020

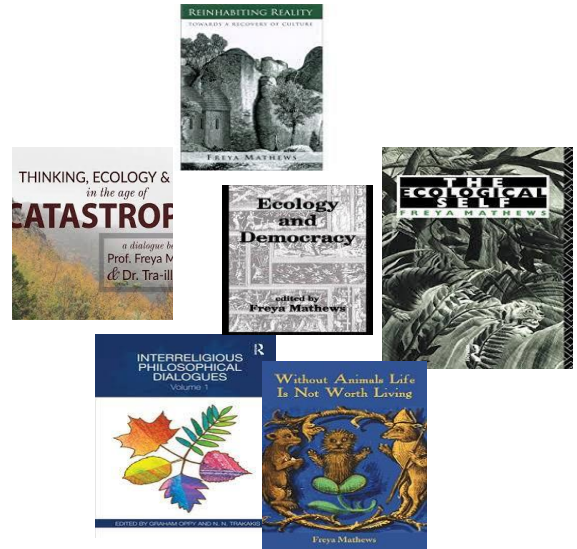

- Σε έναν απο - μαγεμένο κόσμο, δεν υπάρχει καμία ουσιαστική τάξη πραγμάτων ή γεγονότων έξω από την ανθρώπινη επικράτεια και δεν υπάρχει πηγή ιερότητας ή τρόμου αυτού του είδους που νιώθουν εκείνοι που θεωρούν ότι ο φυσικός κόσμος κατοικείται από θεότητες ή δαίμονες.
- Όταν ένα δάσος δεν είναι πια ιερό, δεν υπάρχουν πνεύματα που να κατευνάζονται και δεν υπάρχουν μυστηριώδεις κίνδυνοι που να συνδέονται με την αποψίλωση του.
- Μια από - μαγεμένη φύση δεν είναι πια ζωντανή. Δεν απαιτεί σεβασμό, ευλάβεια ή αγάπη. Δεν είναι τίποτε άλλο παρά μια γιγάντια μηχανή, που πρέπει δαμαστεί για να εξυπηρετήσει ανθρώπινους σκοπούς.

20

Νέοι ανιμιστές, περιβαλλοντική φιλόσοφος, Freya Mathews, 2005

Υπάρχει μια υποκείμενη ενότητα του νου και της ύλης.
Ο πανψυχισμός μπορεί να μειώσει την επιθυμία μας για
καταναλωτικές καινοτομίες.

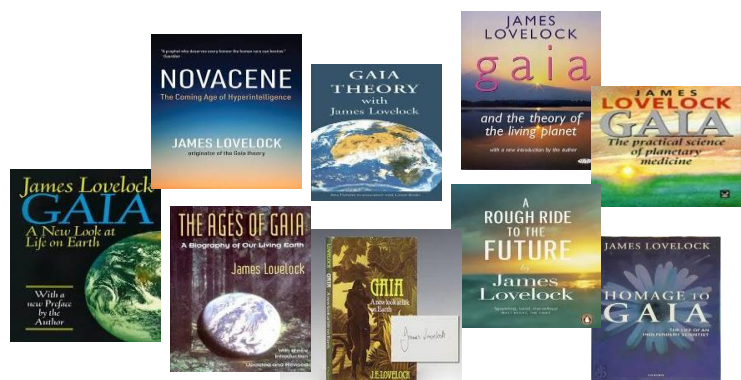

Εμπνέεται από την ταοϊστική ιδέα του wuwei - «να αφήνεις να
είσαι».

21

Υπόθεση της Γαίας, Περιβαλλοντολόγος & μελλοντολόγος James Lovelock, 1972

- Θεωρία της ζώσας γης: το παγκόσμιο οικοσύστημα αυτοϋποστηρίζεται και αυτορυθμίζεται σαν ένας βιολογικός οργανισμός, παρά σαν μια άψυχη οντότητα που κατευθύνεται από τις αυτόματες και τυχαίες διαδικασίες της γεωλογίας.

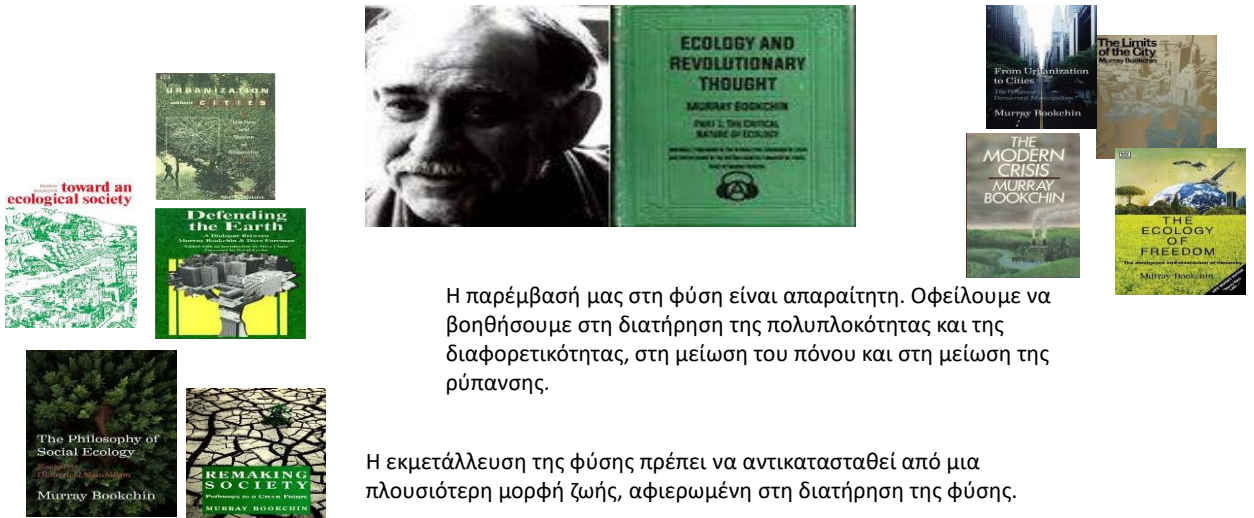

22

Κοινωνική οικολογία

23

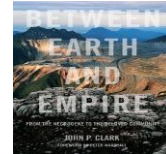
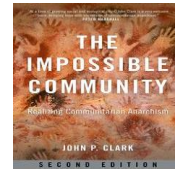
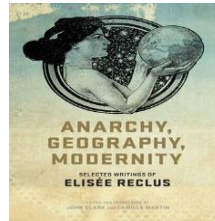
Περιβαλλοντισμός: ιστορικός, κοινωνιολόγος & πολιτικός φιλόσοφος, Murray Bookchin, 1990

24

Κοινωνική Οικολογία – Καθηγητής φιλοσοφίας John Clark, 2021

Απορρίπτει τον δυισμό της δυτικής σκέψης,
που θέτει το πνεύμα κατά της ύλης.
Υπάρχει η οικολογική ολότητα, μια δυναμική
ενότητα διαφορετικότητας.

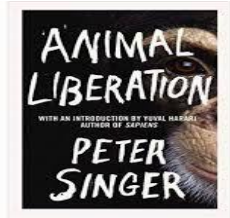

25

Ηθική του σύγχρονου περιβάλλοντος

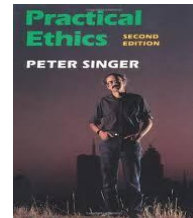
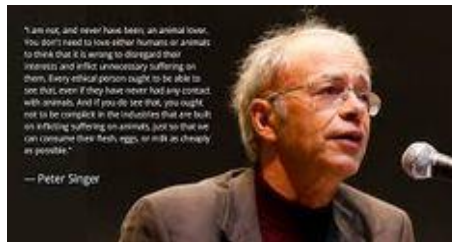
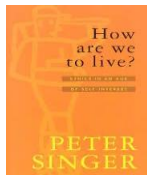
26

Ωφελιμισμός: Καθηγητής βιοηθικής Peter Singer, 1993

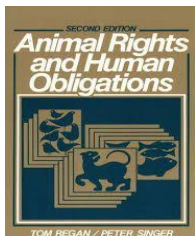
Τα συμφέροντα όλων των όντων που είναι ικανά να βιώσουν ευχαρίστηση ή πόνο - συμπεριλαμβανομένων των μη ανθρώπινων - θα πρέπει να λαμβάνονται εξίσου υπόψη κατά την αξιολόγηση μιας δράσης.

Το ανθρωποκεντρικό προνόμιο των μελών του είδους *Homo sapiens* είναι αυθαίρετο («ειδισμός»), τόσο αδικαιολόγητο όσο ο σεξισμός και ο ρατσισμός.

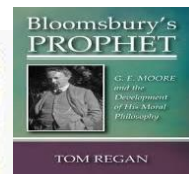
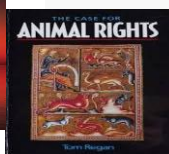
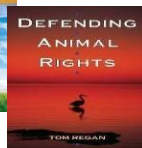
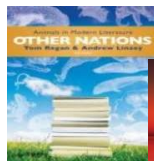
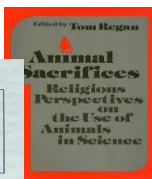
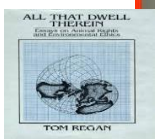
27

Δεοντολογική ηθική, φιλόσοφος Tom Regan, 1983

Ορισμένες πρακτικές (όπως το κυνήγι και ο πειραματισμός σε ζώα) παραβιάζουν το ηθικό δικαίωμα των εγγενώς πολύτιμων ζώων να τα μεταχειρίζονται με σεβασμό.

Τέτοιες πρακτικές, υποστηρίζει, είναι εγγενώς εσφαλμένες, ανεξάρτητα από το αν απορρέουν ή όχι κάποιες καλύτερες συνέπειες από αυτές.

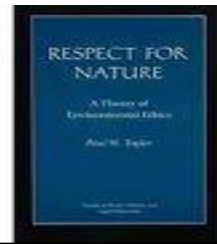
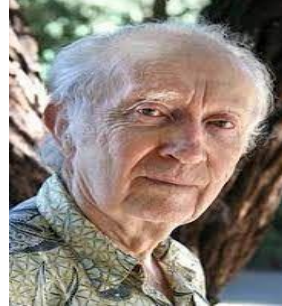
28

Δεοντολογικός βιοκεντρισμός: φιλόσοφος Paul Taylor, 1986

Κάθε μεμονωμένο έμβιο ον στη φύση —είτε είναι ζώο, φυτό ή μικροοργανισμός— είναι ένα «τελεολογικό κέντρο ζωής» που έχει την ευημερία του που μπορεί να βελτιωθεί ή να χειροτερεύσει.

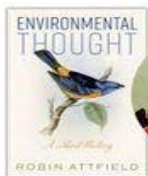
Όλα τα άτομα που είναι τελεολογικά κέντρα ζωής έχουν ίση «εγγενή αξία».

Είναι ηθικό καθήκον μας να διατηρήσουμε ή να προωθήσουμε τα αγαθά τους ως αυτοσκοπούς.

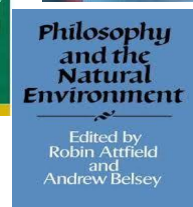
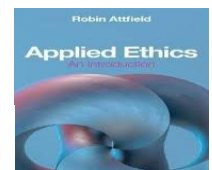
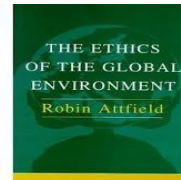
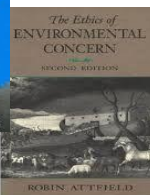
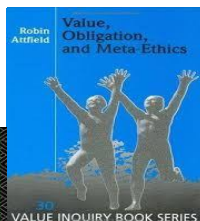
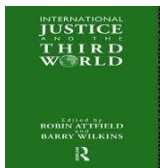

29

Ιεραρχικός & συνεπειοκρατικός βιοκεντρισμός: Καθηγητής φιλοσοφίας Robin Attfield, 1987

Αν και όλα τα όντα που έχουν ένα δικό τους καλό, έχουν εγγενή αξία, μερικά από αυτά (π.χ. πρόσωπα) έχουν εγγενή αξία σε μεγαλύτερο βαθμό.

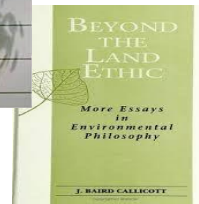
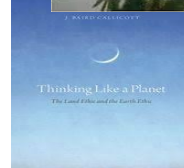
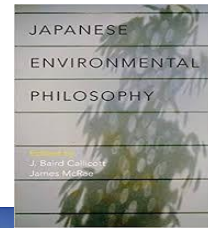
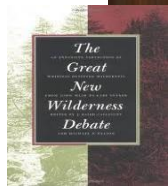
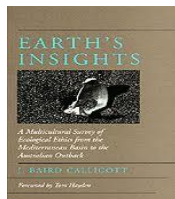

30

Γεω-ηθική: φιλόσοφος J. Baird Callicott, 1980

Ολισμός της ηθικής της γης:

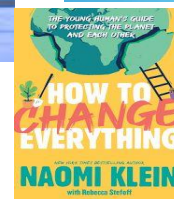
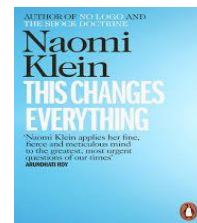
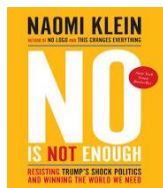
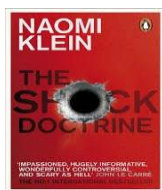
Ένα μεμονωμένο μέλος της βιοτικής κοινότητας πρέπει να θυσιάζεται όποτε αυτό χρειάζεται για την προστασία του ολιστικού καλού της κοινότητας.

31

Naomi Klein, συγγραφέας & κοινωνική ακτιβίστρια, 2019

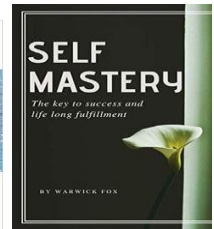
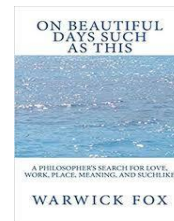
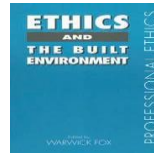
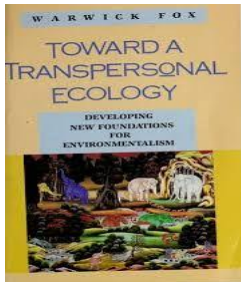
Η εμφάνιση οικοφασιστικών διαδικτυακών κινημάτων και τρομοκρατικών ενεργειών που ισχυρίζονται ότι είναι οικολογικά εμπνευσμένες οδήγησαν την Klein να δηλώσει ότι υπάρχει κίνδυνος ο κόσμος να μπει σε μια εποχή «κλιματικής βαρβαρότητας».

32

Ανταποκριτική συνοχή: Καθηγητής φιλοσοφίας Warwick Fox, 1990

Υπέρτατη ηθική προτεραιότητα είναι η συντήρηση των οικοσυστημάτων και του βιοφυσικού κόσμου.

33

Ολιστικές θεωρίες: Καθηγητής φιλοσοφίας, Eric Katz, 1997

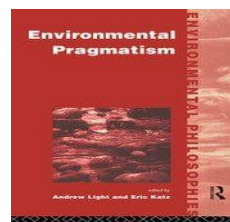

Η φύση ως σύνολο είναι ένα «αυτόνομο υποκείμενο» που αξίζει ηθικό σεβασμό και δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ως απλό μέσο για τους ανθρώπινους σκοπούς.

**NATURE
AS SUBJECT**
HUMAN OBLIGATION
AND NATURAL COMMUNITY

ERIC KATZ

34

Η ηθική της βιωσιμότητας & της κλιματικής αλλαγής

35

Το κοινό μας μέλλον WCED (1987): Έκθεση Brundtland Gro Harlem

Η αειφόρος ανάπτυξη είναι η ανάπτυξη που καλύπτει τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να διακυβεύεται η ικανότητα των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες.

Ο βιομηχανικός κόσμος έχει ήδη χρησιμοποιήσει μεγάλο μέρος του οικολογικού κεφαλαίου του πλανήτη.

36

Η τραγωδία των κοινών πραγμάτων: Καθηγητής ανθρώπινης οικολογίας, Garrett Hardin, 1968

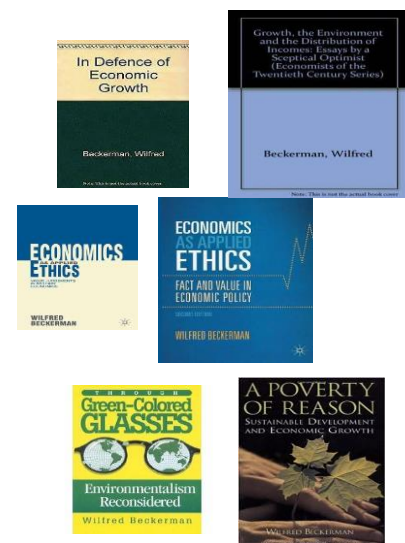
Οι κοινοί πόροι θα υπόκεινται πάντα σε υποβάθμιση και εξαφάνιση ενόψει της ορθολογικής επιδίωξης του προσωπικού συμφέροντος.

37

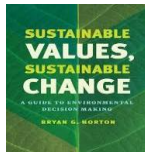
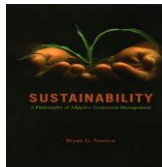
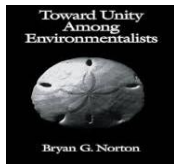
Αδύναμη βιωσιμότητα: Καθηγητής περιβαλλοντικής οικονομίας & ηθικής Wilfred Beckerman, 1995

Είναι αποδεκτή η αντικατάσταση του φυσικού κεφαλαίου με ανθρωπογενές κεφάλαιο υπό τον όρο ότι το τελευταίο έχει ισοδύναμες λειτουργίες.

38

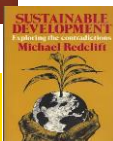
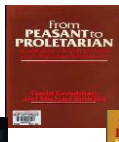
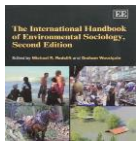
Ισχυρή βιωσιμότητα: Καθηγητής φιλοσοφίας & πολιτικής Bryan Norton, 2005

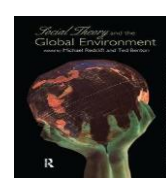
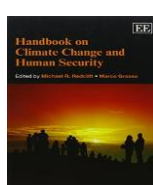
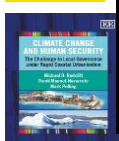
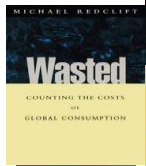
Πρέπει να διατηρηθεί ένα κρίσιμο απόθεμα φυσικών πραγμάτων και διαδικασιών. Με αυτόν τον τρόπο, τα ποτάμια, τα δάση και τα συστήματα βιοποικιλότητας θα παρέχουν τις μέγιστες επιλογές - όσον αφορά την εμπειρία, τις αξίες και τους τρόπους ζωής - για τους μελλοντικούς ανθρώπους.

39

Ισχυρή βιωσιμότητα & δικαιώματα: Καθηγητής διεθνούς περιβαλλοντικής πολιτικής Michael Redclift, 2004

Είναι σημαντικό να διαμοιράζονται οι πόροι που κτώνται από ορισμένες κοινωνικές ομάδες. Το κλειδί για να αντιληφθούμε τα περιβαλλοντικά προβλήματα έγκειται στην αναγνώριση ότι η αγορά, η τεχνολογία και η κρατική παρέμβαση αποτελούν αποφασιστικούς παράγοντες στον τρόπο που χρησιμοποιούνται οι φυσικοί πόροι.

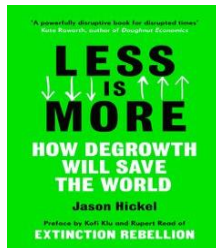
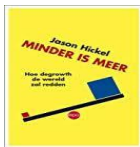
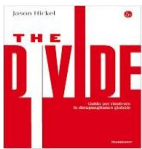
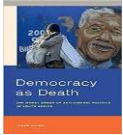

40

Αποανάπτυξη: Καθηγητής περιβαλλοντικής επιστήμης, οικονομικός ανθρωπολόγος, Jason Hickel, 2020

Αποανάπτυξη είναι μια σχεδιασμένη μείωση της χρήσης ενέργειας και πόρων, προκειμένου να επανέλθει η οικονομία σε ισορροπία με τον φυσικό κόσμο, ώστε να μειωθεί η ανισότητα και να βελτιωθεί η ανθρώπινη ευημερία.

- (1) Η γεωργική αποανάπτυξη είναι κεφάλαιο & όχι παθητικό,
- (2) Η αποανάπτυξη δεν είναι ύφεση,
- (3) Η αποανάπτυξη αφορά στις χώρες με υψηλά εισοδήματα.

41

Εικονική κατανάλωση: Καθηγητής νομικής & φιλοσοφίας Kenneth R. Pike, 2020

Υπάρχει γενικά ομοφωνία ότι τα σύγχρονα καταναλωτικά μοντέλα μπορεί να οδηγήσουν σε μόνιμη αδυναμία αναπαραγωγής τους και, ίσως, να απειλήσουν την ίδια την ύπαρξη του ανθρώπου.

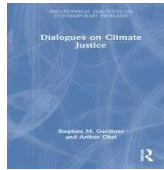
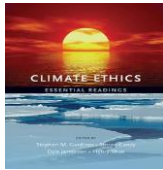
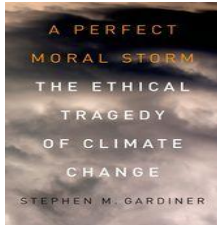
Η εικονική κατανάλωση είναι η βίωση αυθεντικών καταναλωτικών εμπειριών που αναπαράγονται με εναλλακτικά μέσα. Έχει τη δυνατότητα να μειώσει τις επιβλαβείς συνέπειες της πραγματικής κατανάλωσης, ανακατευθύνοντας την καταναλωτική συμπεριφορά από υλική σε πληροφορική (ηλεκτρονική).

42

Μια τέλεια ηθική καταιγίδα: Καθηγητής φιλοσοφίας Stephen Gardiner, 2022

Η ηθική παίζει θεμελιώδη ρόλο σε όλες τις συζητήσεις για την κλιματική πολιτική.

Είναι σχεδόν πολιτικά και κοινωνικά αδύνατο να διαμορφωθούν & να εφαρμοστούν, πολιτικές για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

1. Δεν υπάρχει αποδοχή των κοινών ευθυνών.
2. Δεν υπάρχουν αποτελεσματικοί θεσμοί που να μπορούν να περιορίσουν τις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου.
3. Μόνο οι μελλοντικές γενιές θα φέρουν το κύριο βάρος των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής.
4. Τα κυρίαρχα πολιτικά, οικονομικά και ηθικά μοντέλα δεν ανταποκρίνονται στο καθήκον της επίτευξης παγκόσμιας συναίνεσης.

Ο ρόλος των δικαστηρίων στην
πραγμάτωση της αρχής της βιώσιμης
ανάπτυξης

Συνταγματικό Δικαστήριο της Ν. Αφρικής

Ο ρόλος των δικαστηρίων είναι εξαιρετικά σημαντικός για την προστασία του περιβάλλοντος και την πραγμάτωση της αρχής της βιώσιμης ανάπτυξης.

Η προστασία του ... είναι ζωτική για την ίδια τη ζωή.

Πρέπει, λοιπόν, να προστατευθεί προς όφελος της παρούσας και των μελλοντικών γενεών.

Η παρούσα γενιά κατέχει τη γη ως εμπίστευμα για την επερχόμενη γενιά. Το καταπίστευμα αυτό συμπαρασύρει την ευθύνη της φροντίδας του περιβάλλοντος.

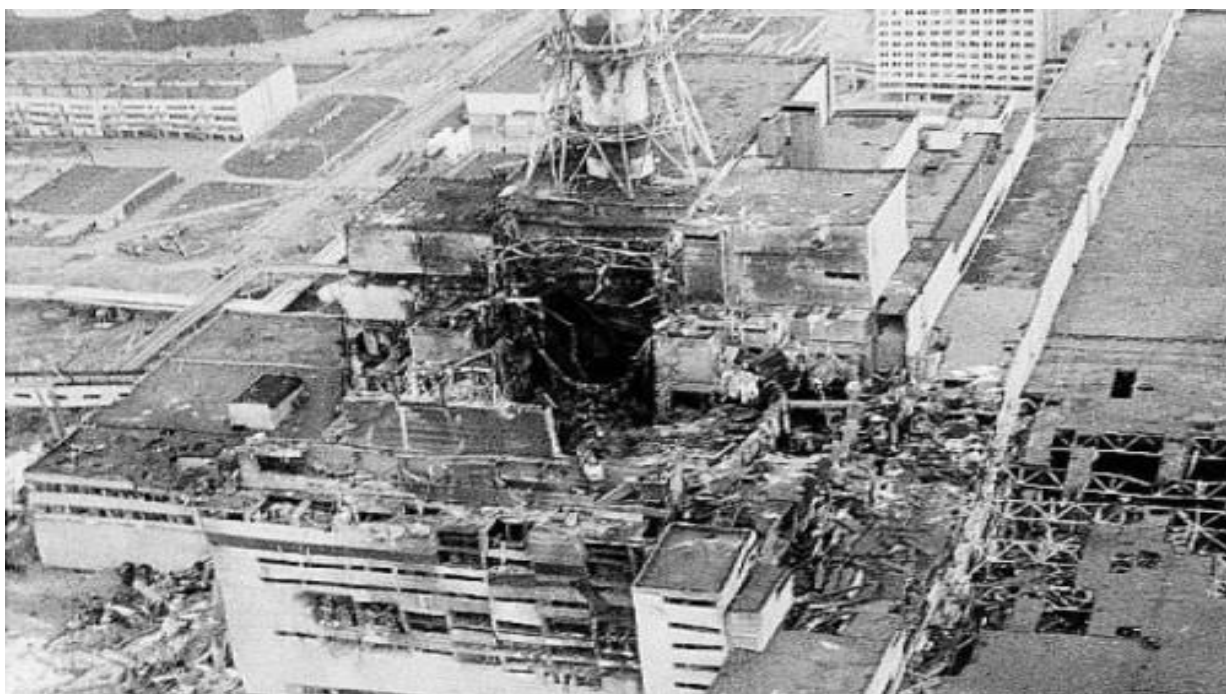
Ο ποινικός δικαστής ενεργεί, ως εκ της φύσης των υποθέσεων που χειρίζεται, σε τοπική βάση.

Πλην, δεν πρέπει κατά την άσκηση των καθηκόντων του, κατά την εκδίκαση περιβαλλοντικών υποθέσεων, να λησμονεί την γενικότερη, τοπικά και χρονικά, επίπτωση των οικολογικών εγκλημάτων.

Οι αστικές ή διοικητικές διατάξεις δεν είναι τίποτα χωρίς το δίκαιο της καταστολής, οπότε αναβαθμίζεται ο στρατηγικός ρόλος της ποινικής καταστολής.
Έτσι, ο νομοθέτης, θέλοντας να γίνουν σεβαστές οι προστατευτικές ρυθμίσεις του περιβάλλοντος, όλο και περισσότερο καταφεύγει στο κατασταλτικό δίκαιο, αστυφύλακα των άλλων δικαίων συνιστώντας έτσι ένα ποινικό δίκαιο του περιβάλλοντος.

Αν και η πρόβλεψη ποινών είναι αδήριτη, δεν αρκεί. Πρέπει και να εκτελούνται ποινές αποτρεπτικές.
Τουτέστιν, κατά τη γενική θεωρία της ποινής, ποινές τέτοιες, η κατάγνωση των οποίων θα αποτελέσει ανυπέρβλητο λόγο για τον δράστη να μην ξαναεγκληματίσει.

Τα σύγχρονα αδιέξοδα δεν μπορούν παρά να οδηγήσουν είτε σε λύσεις είτε σε καταστροφές. Οι πρώτες ανήκουν στους σοφούς και ώριμους ανθρώπους και οι δεύτερες στους άφρονες.
Δεκάδες φορές, κατά τις τελευταίες δεκαετίες, η παγκόσμια κοινότητα συνταράχθηκε από σοβαρές οικολογικές καταστροφές.

Η Τσερνόμπιλ ήταν μία πόλη ήσυχη, όπου οι κάτοικοι ζούσαν πολύ καλά

51

Η πόλη κατέστη ακατοίκητη, η ραδιενέργεια θα είναι υψηλή για 20.000 χρόνια

52

Εξάπλωση ραδιενέργειας στην Ευρώπη / 3-5-1986

53

Βιομηχανικό ατύχημα Σεβέζο, 10 Ιουλίου 1976

Το ατύχημα συνέβη λόγω ανθρώπινου σφάλματος σε μια μικρή χημική βιομηχανία που παρήγαγε την εξαιρετικά επικίνδυνη διοξίνη [2,3,7,8-tetrachlorodibenzo-p-dioxin](#) (TCDD) και προκάλεσε σοβαρές επιπτώσεις σε δεκάδες χιλιάδες κατοίκους γειτονικών πόλεων, εκατοντάδες άνθρωποι νοσηλεύτηκαν, δεκάδες γυναίκες υποχρεώθηκαν σε άμβλωση και σφάχτηκαν 80.000 μολυσμένα ζώα.

54

Βιομηχανικό ατύχημα, Μποπάλ, Ινδία, 2-12-1984

Από το ατύχημα απελευθερώθηκαν στην ατμόσφαιρα 45 τόνοι δηλητηριώδους μεθυλ – ισοκυανίου. Απεβίωσαν 15.000 άνθρωποι. Περίπου 500.000 άνθρωποι υπέστησαν σοβαρή βλάβη της υγείας τους, τυφλώθηκαν, υπέστησαν οργανική έκπτωση και άλλες σωματικές βλάβες.

55

Η αιθαλομίχλη του Λονδίνου, 5-9/12/1952

Επρόκειτο για σοβαρή ατμοσφαιρική ρύπανση, προερχόμενη κυρίως από την καύση άνθρακα. Απεβίωσαν 4.000 άνθρωποι και ασθένησαν 100.000.

56

Καταστροφή του μέγα κοραλλιογενή υφάλου της Α. Αυστραλίας, 2014 - 2022

Πρόκειται για τον μεγαλύτερο κοραλλιογενή ύφαλο του κόσμου, συναποτελούμενο από 2.900 μερικότερους υφάλους, μήκους 2.300 χλμ. και 940 νήσων.

Ο αποχρωματισμός σημαίνει τον θάνατο του οργανισμού και οφείλεται στην κλιματική αλλαγή, στην οξίνιση των ωκεανών, σε απόβλητα από τις ακτές και σε ορισμένες αλιευτικές δραστηριότητες.

57

Ναυάγιο Erika, 12-12-1999

Οι ακτές της Βρετάνης ρυπαίνονται σοβαρά με καρκινογόνο ρύπανση σε μήκος 400 χλμ.. Ο αριθμός των πτηνών που πέθαναν υπολογίζεται σε 150.000 – 300.000. Τα απορρίμματα έφθασαν τους 250.000 τόνους. Η ζημία αγγίζει τα 371 εκατομμύρια ευρώ.

58

Η διάβρωση του εδάφους στη Νιγηρία, 1980 - 2022

Οφείλεται σε διάβρωση από επιφανειακά απόβλητα, που έχουν δημιουργήσει τουλάχιστον 3.000 χαράδρες, μήκους 2.800 χλμ., που βαθαίνουν και πλαταίνουν με κάθε νεροποντή, φθάνοντας σε βάθος εκατοντάδων μέτρων.

59

Αποψίλωση του δάσους της βροχής στον Αμαζόνιο

60

Οι καταστροφές οφείλονται:

- Σε κακό σχεδιασμό
- Ανθρώπινα λάθη
- Σε σκόπιμες ενέργειες

61

Πληθυσμός

CO2

Άγρια Ζωή

• 1954	2,3 δις	• 280 ppm	66%
• 1960	3 δις	• 315 ppm	64%
• 1978	4,3 δις	• 335 ppm	55%
• 1997	5,9 δις	• 360 ppm	46%
• 2020	7,8 δις	• 415 ppm	35%

62

Παγκόσμια βιόσφαιρα

- Πτηνά
- 70% κόττες
- Ζώα
- 30% άνθρωποι
- 60% κτηνοτροφικά ζώα

63

άρθρο 2 περ. 2 & 4 του Ν 1650/1986

- *Ρύπανση*: η παρουσία στο περιβάλλον κάθε είδους ουσιών, θορύβου, ενέργειας, σε ποσότητα που μπορούν να προκαλέσουν αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία, στους ζωντανούς οργανισμούς και στα οικοσυστήματα.
- *Μόλυνση*: η μορφή ρύπανσης που χαρακτηρίζεται από την παρουσία παθογόνων μικροοργανισμών.
- *Υποβάθμιση*: η πρόκληση μεταβολής στο περιβάλλον, η οποία είναι πιθανό να έχει αρνητικές επιπτώσεις στην οικολογική ισορροπία, στην ποιότητα ζωής και στην υγεία, στην ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά και στις αισθητικές αξίες

64

Περιπτωσιολογική ανάλυση του άρθρου 28 του Ν 1650/1986,
υπό τον παράτιτλο: Ποινικές κυρώσεις.

65

παρ. 2 εδ. α': Βασικό έγκλημα

- Όποιος προκαλεί ρύπανση ή υποβαθμίζει το περιβάλλον με πράξη ή παράλειψη που αντιβαίνει στις διατάξεις του νόμου αυτού ή των κανονιστικών πράξεων που εκδίδονται κατ' εξουσιοδότηση του, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους ή και χρηματική ποινή 3.000,00 έως 60.000,00 ευρώ.

66

παρ. 2 εδ α': Βασικό έγκλημα

- Υπαλλακτικώς μικτό
- Αποτελέσματος
- Βλάβης

67

παρ. 2 εδ. β': βασικό εξ αμελείας

- Αν η πράξη του προηγούμενου εδαφίου τελέστηκε από αμέλεια, επιβάλλεται φυλάκιση μέχρι ενός έτους ή και χρηματική ποινή.

68

παρ. 2 εδ. γ': προνομιούχο

Αν οι αρνητικές επιπτώσεις της ρύπανσης ή της υποβάθμισης του περιβάλλοντος είναι, με βάση το είδος ή την ποσότητα των ρύπων ή την έκταση ή τη σημασία της υποβάθμισης, περιορισμένες επιβάλλεται φυλάκιση μέχρι ενός έτους ή και χρηματική ποινή.

69

28 παρ. 3 εδ α' διακεκριμένη παραλλαγή

- Αν (το βασικό έγκλημα) τελέστηκε από υπαίτιο που σκόπευε να προσπορίσει στον εαυτό του ή σε άλλον οικονομικό ή άλλο υλικό όφελος,
- επιβάλλεται φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών ή και χρηματική ποινή 20.000 έως 150.000 ευρώ

70

28 παρ. 3 εδ α' διακεκριμένη παραλλαγή

- Έγκλημα σκοπού ή υπερχειλούς υποκειμενικής υπόστασης
- Το σκοπούμενο αποτέλεσμα πρόκειται, κατά τον σχεδιασμό του δράστη, να επέλθει από μόνο του, δηλαδή χωρίς δεύτερη επακολουθούσα πράξη του (κόλουρο έγκλημα αποτελέσματος)

71

παρ. 3 εδ β' διακεκριμένη παραλλαγή

- Αν το βασικό έγκλημα τελέστηκε με τον ανωτέρω σκοπό και το συνολικό οικονομικό ή άλλο υλικό όφελος υπερβαίνει το ποσό των 73.000,00 ευρώ ή
- από υπαίτιο που διαπράττει εγκλήματα του παρόντος άρθρου κατ' επάγγελμα ή κατά συνήθεια και το συνολικό οικονομικό ή άλλο υλικό όφελος υπερβαίνει το ποσό των 15.000,00 ευρώ,
- επιβάλλεται κάθειρξη έως δέκα έτη ή και χρηματική ποινή 60.000 έως 250.000 ευρώ

72

παρ. 3 εδ. γ' διακεκριμένη παραλλαγή

- Αν το βασικό έγκλημα δημιούργησε, με βάση το είδος ή την ποσότητα των ρύπων ή την έκταση ή τη σημασία της υποβάθμισης, κίνδυνο σοβαρής ή ευρείας ρύπανσης ή υποβάθμισης ή σοβαρής ή ευρείας οικολογικής και περιβαλλοντικής διατάραξης ή καταστροφής,
- επιβάλλεται φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών ή και χρηματική ποινή 20.000,00 έως 150.000,00 ευρώ

73

παρ. 3 εδ γ' διακεκριμένη παραλλαγή

- Έγκλημα συγκεκριμένης διακινδύνευσης
- Πρέπει να προκλήθηκε ρύπανση ή υποβάθμιση τέτοιου είδους ή ποσότητας, ώστε να γεννηθούν όροι κινδύνου σοβαρής ή ευρείας ρύπανσης ή υποβάθμισης

74

παρ. 3 εδ. δ' διακεκριμένη παραλλαγή

- Αν το βασικό έγκλημα δημιούργησε κίνδυνο θανάτου εμβρύου ή ανθρώπου ή εμφάνισης βαριάς σωματικής ή διανοητικής πάθησης σε νεογνό ή βαριάς σωματικής ή διανοητικής πάθησης ανθρώπου, επιβάλλεται κάθειρξη έως δέκα έτη ή και χρηματική ποινή 150.000 έως 500.000 ευρώ

75

παρ. 3 εδ. δ' διακεκριμένη παραλλαγή

- Συγκροτείται από δύο μερικότερες πράξεις, οι οποίες και οι δύο συνιστούν, αυτοτελώς κοιταγμένες η κάθε μία τους, άλλο έγκλημα (έγκλημα σύνθετο με στενή έννοια)
- Κατ' εξαίρεση, η πρόκληση κινδύνου της ζωής εμβρύου δεν αποτελεί αυτοτελώς έγκλημα (Έγκλημα σύνθετο με ευρεία έννοια ή πολύπρακτο)
- Υπαλλακτικώς μικτό, συγκεκριμένης διακινδυνεύσεως, κοινώς επικίνδυνο

76

παρ. 3 εδ. ε'

- Αν η πράξη του βασικού εγκλήματος είχε ως επακόλουθο σοβαρή ή ευρεία ρύπανση ή υποβάθμιση ή σοβαρή ή ευρεία οικολογική και περιβαλλοντική διατάραξη ή καταστροφή, με βάση το είδος ή την ποσότητα των ρύπων ή την έκταση ή τη σημασία της υποβάθμισης,
- ή το θάνατο εμβρύου ή ανθρώπου ή την εμφάνιση βαριάς σωματικής ή διανοητικής πάθησης σε νεογνό ή τη βαριά σωματική ή διανοητική πάθηση ανθρώπου,
- επιβάλλεται κάθειρξη ή και χρηματική ποινή 150.000 έως 500.000 ευρώ

77

παρ. 3 εδ. ε'

- Έγκλημα σύνθετο με στενή έννοια
- Εκτός από τη διακοπή της κύησης χωρίς συναίνεση της εγκύου (σύνθετο εν ευρεία έννοια)
- Έγκλημα βλάβης, εκ του αποτελέσματος διακρινόμενο (29 ΠΚ)

78

παρ. 3 εδ τελ.

- Αν οι πράξεις των στοιχείων γ', δ' και ε' της παραγράφου αυτής τελέστηκαν από αμέλεια, επιβάλλεται φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους ή και χρηματική ποινή 60.000 έως 150.000 ευρώ

79

παρ. 3 εδ τελ.

- Αν το βασικό έγκλημα τελείται από δόλο ενώ το αποτέλεσμα από αμέλεια πρόκειται για έγκλημα εκ του αποτελέσματος διακρινόμενο
- Αν το βασικό έγκλημα τελείται από αμέλεια, τότε και η πράξη της πρόκλησης του κοινού κινδύνου πρέπει να καλύπτεται και αυτή ενιαία από την αμέλεια του δράστη
- Αν το βλαπτικό αποτέλεσμα οφείλεται σε δόλο του δράστη, τότε εφαρμόζονται οι κανόνες της συρροής

80

παρ. 5

- 1. Τα φυσικά πρόσωπα που κατέχουν ιθύνουσα θέση σε οποιοδήποτε νομικό πρόσωπο έχουν ιδιαίτερη νομική υποχρέωση να εποπτεύουν και να ελέγχουν την τήρηση, από φυσικά πρόσωπα που τελούν υπό τις εντολές τους, των διατάξεων του παρόντος νόμου.
- 2. Το φυσικό πρόσωπο, το οποίο κατέχει ιθύνουσα θέση, τιμωρείται ως αυτουργός για κάθε πράξη ή παράλειψη, που προβλέπεται στις παραγράφους 2 και 3 του άρθρου αυτού και τελέσθηκε κατά ή εξ αφορμής της δραστηριότητας ή επιχείρησης του νομικού προσώπου, εφόσον αυτή δεν αποτράπηκε λόγω της παράλειψης του, από πρόθεση ή από αμέλεια, να ασκήσει την προβλεπόμενη εποπτεία ή έλεγχο

81

παρ. 5

- Γνήσιο παραλείψεως (θεωρία της ιδιαίτερης νομικής υποχρέωσης)
- Η παράλειψη στερείται υλικού αντικειμένου, καταστάσα τέλεια αφ' ής στιγμής παραληφθεί ο έλεγχος ή η εποπτεία (έγκλημα συμπεριφοράς - τυπικό)

82

παρ. 6

- Αν ο δράστης του βασικού εγκλήματος περιορίσει ο ίδιος ή (αν) τρίτος που ενεργεί κατ' εντολή ή για λογαριασμό του συντελέσει, με έγκαιρη αναγγελία προς την αρχή, αποτελεσματικά στην ουσιώδη μείωση των αρνητικών επιπτώσεων της ρύπανσης ή της υποβάθμισης του περιβάλλοντος, που προκάλεσε η πράξη ή η παράλειψή του,
- το δικαστήριο μπορεί να του επιβάλει ποινή μειωμένη, σύμφωνα με το άρθρο 83 του Ποινικού Κώδικα ή να τον απαλλάξει από κάθε ποινή

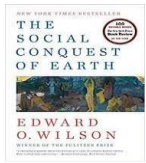
83

παρ. 7

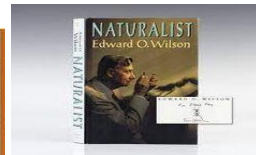
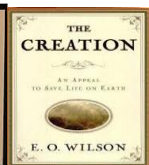
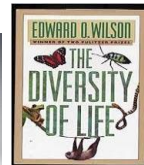
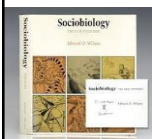
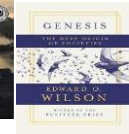
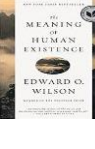
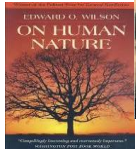
- Στις περιπτώσεις εγκλημάτων του κεφαλαίου αυτού ως πολιτικώς ενάγων μπορεί να παρίσταται το Δημόσιο, καθώς και οι ΟΤΑ στην περιφέρεια των οποίων τελέσθηκε το έγκλημα, το ΤΕΕ, το ΓΕΕ, πανεπιστήμια, άλλοι επιστημονικοί φορείς, δικηγορικοί σύλλογοι, φορείς διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών, μη κυβερνητικές οργανώσεις και φυσικά πρόσωπα, ανεξάρτητα αν έχουν υποστεί περιουσιακή ζημία, προς υποστήριξη της κατηγορίας και μόνο και με αίτημα ιδίως την αποκατάσταση των πραγμάτων, στο μέτρο που είναι δυνατή. Έγγραφη προδικασία δεν απαιτείται

84

Εξάρτηση από τη βιοποικιλότητα, Καθηγητής κοινωνικής βιολογίας & εξελικτικής ψυχολογίας Edward O Wilson

Τα υγιή οικοσυστήματα:
Φιλτράρουν το νερό,
Καθαρίζουν τον αέρα,
Διατηρούν το έδαφος,
Ρυθμίζουν το κλίμα,
Ανακυκλώνουν τα θρεπτικά συστατικά,
Παρέχουν τροφή,
Προμηθεύουν πρώτες ύλες...
Δεν μπορούμε να ζήσουμε χωρίς αυτά.

Η βιοποικιλότητα είναι ο ενδείκτης των υγιών οικοσυστημάτων.
Μια μεγάλη ποικιλία ειδών μπορεί να αντιμετωπίσει καλύτερα απειλές, παρ' ό,τι ένας περιορισμένος αριθμός ειδών σε μεγάλους πληθυσμούς.

85

1 αρπακτικό χρειάζεται 100
θηράματα για να επιβιώσει

86

Εμείς τι θα κάνουμε
με τη διατροφή μας;

87

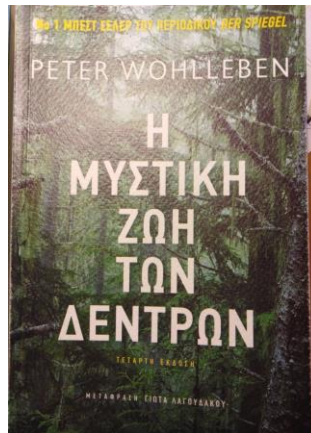
Βιολογική πραγματικότητα

- Είμαστε τμήμα της φύσης
- Η βιοποικιλότητα είναι η βάση της επιβίωσης

88

Σε μια χούφτα δασικό χώμα υπάρχουν περισσότεροι ζωντανοί οργανισμοί απ' ό,τι άνθρωποι πάνω στη Γη (P. Wohlleben).

89

Ένας κόσμος χωρίς ζώα είναι πιθανός. Ένας κόσμος χωρίς φυτά είναι αδιανόητος (Γ. Μανέτας)

90

Η φύση είναι η ζωή! Οφείλουμε να σεβόμαστε τη ζωή. Αυτή θα μπορούσε να γίνει η βάση μιας νέας ηθικής. Albert Schweitzer

91

1^η εμπειρική παρατήρηση

- Καταστρέφουμε αδιάκοπα τη φύση,

92

1^η Λογική συνέπεια

- Η ζημιά συσσωρεύεται

93

2^η λογική παρατήρηση

- Αν φροντίσουμε τη φύση,

94

2^η λογική συνέπεια

- τότε η φύση θα φροντίσει εμάς

95

1^{ος} ηθική επιταγή

- Η άγρια ζωή αξίζει σεβασμό

96

2^{ος} ηθική επιταγή

Οφείλουμε να
προστατεύσουμε τον
πλανήτη μας.

Η πρώτη φωτογραφία της Γης από
τον Apollo 11 στη σελήνη.

Κρέμεται στο χάος:

**Μόνη και
Εύθραυστη.**

97

Βιωσιμότητα:

Για 10.000 χρόνια ήταν η μόνη δυνατή επιλογή

Σήμερα εξακολουθεί να είναι η μόνη δυνατή επιλογή

98

Χρέος των πνευματικών ανθρώπων, μεταξύ των οποίων και οι νομικοί, είναι να συνεισφέρουν αποτελεσματικά στην ωρίμανση της κοινωνίας.

Έτσι, αυτή θα αξιώσει την εξέλιξη του δικαίου, προς την κατεύθυνση της αποτελεσματικότερης προστασίας του περιβάλλοντος.

**Ο Δάσκαλος ψάρευε με
αγκίστρι, αλλά όχι με
δίχτυ.
Και ποτέ δεν έριχνε το
βέλος του σ' ένα πουλί
που καθόταν σ' ένα
κλαδί, ήσυχο.**

Κομφούκιος

